

## *Torah from Around the World*

---

*De Eeuwige neemt niets weg uit de wereld zonder er iets voor in de plaats te zetten.*

*Midrasj haGadol*

---

Sjabbat 29 mei 2021 / 18 Siewan 5781, Behaälotecha, Bemidbar/Numeri 8:1 - 12:16

Tanach blz. 282 - 292

Haftara: Joël 2: 15 - 3: 5

Tanach blz. 1161 - 1163

Vertaler: Channa Kistemaker

Commentaar: **Amy Kalmanofsky** doceert Tenach aan het Jewish Theological Seminary in New York.

Oorspronkelijke Engelse tekst: <https://www.jtsa.edu/body-language>

---

### Lichaamstaal

Joden houden van woorden. We praten graag en we houden van lezen. Het is veelzeggend dat we de heiligste dag van het Joodse jaar, Jom Kipoer, vieren door samen een boek van 250 pagina's hardop voor te lezen.

De sidra Behaälotecha herinnert ons eraan dat het vervullen van de mitswot meer is dan alleen maar woorden. Er schuilt een grote kracht in lichaamstaal - in non-verbale rituelen waarbij het lichaam

betrokken is, of zelfs betekenisvolle veranderingen ondergaat. Het begin van de sidra beschrijft het ritueel dat de Levieten moeten ondergaan voordat ze de heilige voorwerpen die bij de tabernakel horen, kunnen hanteren. Het ritueel bestaat uit het wassen van lichaam en kleding van de Levieten en het scheren van het hele lichaam (Bemidbar/Numeri 8: 7). Waarom moeten de Levieten hun hele lichaam ritueel scheren voordat ze aan hun heilige dienst beginnen? Hoe moeten we deze 'lichaamstaal' begrijpen?

Dit is niet de enige plaats in de Tenach waar het scheren in een rituele context voorkomt, hoewel het niet altijd om het scheren van het hele lichaam gaat. In de Tenach, maar ook nu nog, wordt scheren als ritueel in verband gebracht met rouwgebruiken. Tegenwoordig is het de Joodse gewoonte om zich niet te scheren tijdens de eerste dertig dagen van rouw, wat in de Tora ondersteuning vindt in Dewariem/Deuteronomium 14: 1-2. Interessant is dat ook andere bijbelse passages (Amos 8:10, Jesjahoe 22:12, Jirmijahoe 16: 6 en Job 1:20) suggereren dat scheren, met name het maken van kale plekken op het hoofd, een veelvoorkomend rouwgebruik was in het oude Israël.

Scheren kan in de Tenach ook als een reinigingsritueel worden beschouwd. Zodra een persoon bij wie lepra werd vastgesteld, genezen is, moest die zich wassen en scheren, voordat hij of zij schoon genoeg kon worden verklaard om het kamp weer te betreden (Wajikra/Leviticus 14: 8). Zoals Rasji opmerkt (bij Bemidbar 8:7), lijkt dit ritueel opvallend veel op de rituelen van de Levieten die in onze sidra worden beschreven. Dat suggereert dat er ofwel een overeenkomst is tussen de melaatse en de Leviet, of in het doel van het ritueel. Omdat het moeilijk is om een duidelijk verband te zien tussen een melaatse en een Leviet (tenzij de Leviet lepra heeft natuurlijk), lijkt het waarschijnlijker dat het ritueel zuivering als gemeenschappelijk doel heeft. Als de Levieten zich eenmaal hebben gebaad en zich hebben geschoren, zijn ze rein genoeg om de heilige cultusvoorwerpen aan te raken.

Ik wil een aanvullende manier voorstellen om het ritueel van het scheren te verstaan, zonder te ontkennen dat scheren in sommige situaties als een rouwgebruik wordt gezien, of in andere gevallen als een reinigingsritueel. Wel voegt het scheren een andere dimensie toe aan de kracht van het ritueel, dat ook van toepassing is op het geval van de Levieten. Scheren kan de Levieten zuiveren voor de dienst, maar het markeert ook een overgangsmoment in hun staat van zijn. Levieten zijn geboren Levieten, maar ze kunnen de Levitische taken niet uitvoeren zonder hun lichaam ritueel voor te bereiden op die taak. Scheren is een ritueel dat deze verandering in hun staat van zijn mogelijk maakt en duidt. Op deze manier functioneert het als een overgangsritueel dat een individu helpt om van de ene staat van zijn naar de andere te gaan.

Evenzo markeert scheren een overgang in de staat van zijn van een persoon die belooft een *nazir* te worden. Volgens de wetten in Bemidbar 6:1–21, is een nazir een man of een vrouw die een geheiligde staat van zijn aanneemt door priesterlijke gedragingen op zich te nemen in een voorgeschreven periode. Gedurende die tijd is het knippen van het haar voor de nazir verboden. Na vervulling van de gelofte scheert een nazir zich en biedt hij het haar op het altaar aan, samen met

een vredeoffer. Zowel voor de Leviet als voor de nazir is scheren een overgangsritueel. Maar terwijl scheren de Leviet helpt om over te gaan tot de heilige dienst, brengt het scheren de nazir terug naar het wereldse leven.

Deze verschillende manieren om de rituele betekenis van scheren te begrijpen - als een rouw-, zuiverings- of overgangsritueel - illustreren hoe lichaamstaal een krachtig middel is om iets uit te drukken. Lichaamstaal is zowel bot als onnauwkeurig. Het maakt een sterk emotioneel statement en staat toch open voor verschillende interpretaties. Uiteraard zijn alle vormen van taal onderhevig aan interpretatie, maar ik beweer dat lichaamstaal een opzettelijke flexibiliteit heeft en een groter vermogen heeft om meerdere betekenissen te bevatten dan geschreven of gesproken taal. In tegenstelling tot de taal der woorden, probeert lichaamstaal dingen niet letterlijk te maken. Lichaamstaal is bedoeld om meer te worden ervaren en aanschouwd dan om begrepen te worden. Nog opmerkelijker is dat zij die lichaamstaal ervaren en zij die er getuige van zijn, er heel verschillend op kunnen reageren, terwijl beide reacties opzettelijk zijn. Deze opzettelijke dubbelzinnigheid is van wezenlijk belang voor de kracht ervan. Lichaamstaal kan louterend zijn voor hen die het 'spreken', terwijl het onthutsend is voor hen die het 'lezen'. Ik stel me voor dat de geschoren Leviet zich misschien schoon en kwetsbaar heeft gevoeld, terwijl iemand die zijn haarloze lichaam zag, misschien schrik of zelfs walging voelde.

Joden zijn mensen van het boek, maar wij zijn ook mensen van het lichaam. Het scheren als ritueel is slechts één voorbeeld van een belichaamd religieus gebruik. Besnijdenis is misschien wel het meest voor de hand liggende andere voorbeeld. Maar er is ook het *mikwe* - het rituele bad waarin Joden hun lichaam onderdompelen - en er zijn momenten van choreografie, zoals het buigen van onze knieën wanneer we bepaalde gebeden zeggen. En natuurlijk zijn er rituele maaltijden. In feite is eten misschien wel onze favoriete vorm van lichaamstaal.

Ik zou graag meer belichaamde Joodse gebruiken zien - meer rituelen waarbij het lichaam betrokken is, misschien zelfs tijdelijk wordt veranderd. Ik pleit er zeker niet voor dat het scheren van het hele lichaam een standaard ritueel wordt, hoewel 'haarmanipulatie' een gemakkelijke en krachtige manier is om overgangen te markeren, aangezien het meestal terug groeit. Ik denk meer in de trant van het Jemenitische gebruik van henna-tatoeages bij huwelijken.

Over het algemeen pleit ik ervoor manieren te vinden om ons lichaam meer te gebruiken in het rituele Joodse leven. Ik vind het heerlijk om op Jom Kipoer naar sjoel te komen en samen dat 250 pagina's tellende boek te lezen. Graag luister ik naar, en reciteer ik zelf, de oeroude woorden van mijn traditie. Maar mijn favoriete moment van Jom Kipoer, het moment dat me altijd tot tranen toe ontroert, is het moment waarop ik mij tijdens het Aleinu-gebed met mijn hele lichaam op de grond uitstrek, om daarmee de aanvaarding van Gods koninklijke macht te tonen. Op dat moment spreekt mijn lichaam meer voor mij dan mijn mond ooit zou kunnen.